

KOHTUULLISTA HYVITYSTÄ KOSKEVAT VAATIMUKSET¹

I. Johdanto

1. Kohtuullista hyvitystä ei myönnetä automaattisesti, mikäli Euroopan ihmisoikeustuomioistuin toteaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen tai sen pöytäkirjojen takaamia oikeuksia loukatun. Tämä käy selvästi ilmi 41 artiklasta, missä määrätään, että tuomioistuin myöntää kohtuullisen hyvityksen ainoastaan silloin, kun kansallisella lainsäädännöllä ei voida täysin korjata loukkauksen seurauksia, ja silloinkin vain ”tarvittaessa” (*if necessary* englanninkielisessä tekstissä).

2. Lisäksi korvauksen on, tilanne huomioon ottaen, oltava ”kohtuullinen” (just englanninkielisessä tekstissä). Tuomioistuimen on siten otettava huomioon käsiteltävänä olevan asian erityispiirteet. Se voi todeta, että ihmisoikeussopimuksen vastaisen loukkauksen toteaminen on jo sinänsä riittävä kohtuullinen hyvitys tiettyjen väitettyjen vahinkojen suhteen, ja ettei taloudellista korvausta ole syytä myöntää. Se voi myös kohtuullisuussyistä myöntää pienemmän summan kuin mitä kärsitty vahinko, kulut ja kustannukset todellisuudessa ovat olleet. Se voi myös olla myöntämättä mitään korvausta. Näin voi olla esim. siinä tapauksessa, että valittaja on itse aiheuttanut valituksenalaisen tilanteen, vahingon suuruuden tai kulujen määrän. Myönnettävää summaa määritellään tuomioistuin voi myös tarkastella kunkin osapuolen tosiasiallista tilannetta; valittajaa loukkauksen kärsineenä osapuolena ja vastaajavaltiota yleisen edun turvaavana osapuolena. Lisäksi tuomioistuin ottaa yleensä huomioon paikallisen taloudellisen tilanteen.

3. Kun tuomioistuin myöntää ihmisoikeussopimuksen 41 artiklan nojalla korvauksen, se voi päättää tukeutua kansallisiin normeihin. Ne eivät kuitenkaan koskaan sido tuomioistuinta.

4. Valittajien on huomattava, että kohtuullisen korvauksen myöntämisen ehtona on, että ihmisoikeussopimuksen ja tuomioistuimen työjärjestyksen muodollisia ja aineellisia vaatimuksia on noudatettu.

II. Kohtuullista korvausta koskevien väitteiden tekeminen: muodolliset edellytykset

5. Kohtuullista korvausta koskevien väitteiden tekemiselle asetetut määräajat ja muut muodolliset vaatimukset löytyvät tuomioistuimen työjärjestyksen säännöstä 60, jossa mm. määrätään seuraavaa:

”1. Kaikkien niiden valittajien, jotka toivovat tuomioistuimen myöntävän heille kohtuullisen korvauksen ihmisoikeussopimuksen 41 artiklan nojalla siinä tapauksessa, että tuomioistuin toteaa heidän ihmisoikeussopimuksen mukaisia oikeuksia loukatun, on tehtävä asiasta erityinen tätä koskeva vaatimus.

2. Ellei jaoston puheenjohtaja toisin päättä, on valittajan yksilöitävä kaikki vaatimuksensa sekä toimitettava oleelliset niiden puolesta puhuvat asiakirjat sen määräajan kuluessa, joka valittajalle on annettu aineellista kysymystä koskevien huomioiden antamista varten.

3. Ellei valittaja noudata edellisissä kappaleissa mainittuja vaatimuksia, jaosto voi hylätä kaikki tai osan hänen vaatimuksistaan.

(...)”

Tuomioistuin vaatii siis yksilöityjä vaatimuksia, joiden tueksi esitetään soveltuvaa todistusaineistoa. Ilman niitä se ei myönnä mitään korvausta. Tuomioistuin hylkää myös sellaiset vaatimukset, jotka on tehty valituslomakkeessa, mutta joita ei ole tehty uudestaan menettelyn oikeassa vaiheessa. Se hylkää myös myöhästyneet vaatimukset.

¹ Tuomioistuimen presidentin 28. maaliskuuta 2007 työjärjestyksen säännön 32 nojalla antamat käytännön ohjeet.

III. Kohtuullista korvausta koskevien väitteiden tekeminen: sisällölliset edellytykset

6. Tuomioistuin voi myöntää korvausta yleissopimuksen 41 artiklan perusteella:

- a) aineellisesta vahingosta;
- b) aineettomasta vahingosta; ja
- c) kuluista ja kustannuksista.

1. Yleistä vahingosta

7. Väitetyn vahingon ja loukkauksen välillä on oltava selvä syy-yhteys. Tuomioistuimelle ei riitä pelkkä väitetyn loukkauksen ja vahingon välinen huonosti perusteltu yhteys tai pelkät olettamukset siitä, mitä olisi voinut tapahtua.

8. Korvausta aiheutuneesta vahingosta voidaan myöntää, mikäli vahinko on seurausta todetusta loukkauksesta. Korvauksia ei voida myöntää vahingoista, jotka ovat aiheutuneet tapahtumista tai tilanteista, joiden tuomioistuin ei ole katsonut merkitsevän ihmisoikeussopimuksen loukkausta. Sama koskee myös vahinkoja, jotka liittyvät väitteisiin, jotka on oikeudenkäyntimenettelyn aikaisemmassa vaiheessa jätetty tutkittavaksi ottamatta.

9. Tuomioistuimen myöntämän vahingonkorvauksen tarkoituksena on korvata valittajalle loukkauksesta aiheutuneet todelliset haitalliset seuraamukset. Sen tarkoituksena ei ole rangaista vastuussa olevaa vastaajavaltiota. Tähän mennessä tuomioistuin ei siis ole pitänyt sopivana hyväksyä sellaisia vahingonkorvausvaatimuksia, jotka on otsikoitu ”rankaiseviksi”, ” törkeiksi” tai ”esimerkillisiksi”.

2. Aineellinen vahinko

10. Aineellisissa vahingoissa periaatteena on, että valittaja tulee saattaa, aina kun mahdollista, tilanteeseen, jossa hän olisi siinä tapauksessa, että loukkausta ei olisi tapahtunut ts. kyseessä on *restitutio in integrum*. Siihen voi kuulua sekä korvaus todellisuudessa kärsitystä vahingosta (*damnum emergens*) että tulevaisuudessa ilmenevästä tappiosta tai ansionmenetyksestä (*lucrum cessans*).

11. Valittajan on osoitettava, että väitetty loukkaus tai loukkaukset ovat aiheuttaneet hänelle aineellista vahinkoa. Hänen on toimitettava oleelliset asiakirjat voidakseen mahdollisuuksien mukaan todistaa kärsityn vahingon olemassaolon lisäksi myös vahingon suuruuden tai arvon.

12. Tavallisesti tuomioistuimen myöntämä korvaus kattaa lasketun vahingon määrän kokonaisuudessaan. Siinä tapauksessa, ettei todellista vahinkoa voida tarkalleen laskea, tuomioistuin tekee käytettävissä olevien tietojensa perusteella arvion vahingosta. Edellä mainitun kohdan 2 mukaisesti se voi myös kohtuullisuussyistä myöntää vähemmän korvausta kuin mitä kärsityn vahingon suuruus kokonaisuudessaan on.

3. Aineettomat vahingot

13. Tuomioistuimen aineettomasta vahingosta myöntämällä korvauksella pyritään korvaamaan taloudellisesti esimerkiksi fyysisestä tai psyykkisestä kärsimyksestä aiheutuneet aineettomat vahingot.

14. Aineetonta vahinkoa on vaikea määritellä. Mikäli aineeton vahinko on tapahtunut ja tuomioistuin katsoo, että vahingosta on myönnettävä rahallinen korvaus, se tekee arvion kohtuuperusteella ottaen huomioon oikeuskäytännössä luomansa standardit.

15. Kaikkia aineetonta vahinkoa kärsineitä valittajia pyydetään ilmoittamaan, mikä heidän mielestään olisi kohtuulliseksi katsottava korvaussumma. Ne valittajat, jotka katsovat joutuneensa useiden loukkausten kohteeksi, voivat esittää kaikki väitetyt vahingot kattavan yhteissumman, tai erillisen summan jokaisen loukkauksen osalta.

4. Kulut ja kustannukset

16. Tuomioistuin voi määrätä, että valittajalle korvataan ne kulut ja kustannukset, jotka hänelle ovat aiheutuneet ensin kansallisella tasolla ja myöhemmin tuomioistuimen oikeudenkäyntimenettelyn yhteydessä, kun hän on yrittänyt estää loukkausta tapahtumasta tai poistaa sen seurauksia. Kuluihin ja kustannuksiin sisältyvät yleensä asianajokulut, oikeudenkäyntikulut jne. Niihin voi myös sisältyä matka- ja oleskelukuluja, erityisesti silloin, jos ne ovat olleet välttämättömiä tuomioistuimen suulliseen käsittelyyn osallistumista varten.

17. Tuomioistuin voi hyväksyä vain sellaiset kuluihin ja kustannuksiin liittyvät vaatimukset, jotka liittyvät sen toteamiin loukkauksiin. Tuomioistuin hylkää vaatimukset, mikäli ne liittyvät väitteisiin, joiden osalta loukkausta ei ole todettu, tai väitteisiin, jotka on päätetty jättää tutkittavaksi ottamatta. Näin ollen valittajat voivat halutessaan yhdistellä eri kulu- ja kustannusvaatimukset tiettyihin väitteisiin.

18. Kulujen ja kustannusten on oltava todellisia. Toisin sanoen valittajan on tullut maksaa ne, tai hän on ollut velvollinen maksamaan ne lakiin tai sopimukseen perustuvan velvollisuuden takia. Kaikki kansallisten viranomaisten tai Euroopan neuvoston oikeusapuna maksamat tai myöhemmin maksettavat summat vähennetään kuluina ja kustannuksina mahdollisesti myönnettävistä summista.

19. Kulujen ja kustannusten on täytynyt olla välttämättömiä, eli valittajan on väistämättä täytynyt turvautua niihin loukkauksen estämiseksi tai sen korjaamiseksi.

20. Niiden on oltava suuruudeltaan kohtuullisia. Mikäli tuomioistuin katsoo ne liiallisiksi, se myöntää summan, jonka se oman arvionsa mukaan katsoo kohtuulliseksi.

21. Tuomioistuin vaatii todisteita, joita ovat eriteltyt palkkiokuitit ja laskut. Niiden on oltava riittävän tarkkoja, jotta tuomioistuin voi määritellä, missä määrin edellä mainitut edellytykset täyttyvät.

5. Maksutiedot

22. Valittajaa pyydetään ilmoittamaan pankkitili, jolle hän toivoo myönnettävien maksusuoritusten saapuvan. Jos hän toivoo tietyn summan, kuten esimerkiksi kulujen ja kustannusten osalta myönnetyn summan maksamista erikseen esim. suoraan edustajansa pankkitilille, hänen on ilmoitettava asiasta.

IV. Tuomioistuimen myöntämät korvaukset

23. Tuomioistuimen mahdollisesti myöntämä korvaus on yleensä rahasumma, jonka vastaajavaltion on maksettava todettujen loukkauksien uhrille tai uhreille. Tuomioistuin voi vain erittäin harvoissa tapauksissa pyytää vastaajana olevaa valtiota ryhtymään tiettyihin toimiin kyseessä olevan loukkauksen lopettamiseksi tai sen korjaamiseksi. Tuomioistuin voi kuitenkin antaa ohjeita tuomioidensa toteuttamistavasta (ihmisoikeussopimuksen 46 artikla).

24. Tuomioistuimen valittajalle ihmisoikeussopimuksen 41 artiklan perusteella maksama korvaus ilmoitetaan yleensä euroina (EUR, €) riippumatta valittajan vaatimuksessa käyttämästä rahayksiköstä. Mikäli valittajan on saatava korvaus muussa valuutassa kuin euroina, tuomioistuin määrää, että euroina ilmoitetut summat muunnetaan toiseksi valuutaksi maksupäivän valuuttakurssin mukaan. Valittajan on maksuvaatimuksia esittäessään, mikäli mahdollista, otettava huomioon ne vaikutukset, joita rahasummien muuntamisella on toisesta valuutasta euroihin tai toisinpäin.

25. Tuomioistuin myöntää omasta aloitteestaan määrääjän mahdollisille maksusuorituksille. Määräaika on tavallisesti kolme kuukautta siitä päivästä lähtien, jona tuomiosta tulee lopullinen ja sitova. Tuomioistuin määrää myös viivästyskorkeiden maksamisesta siinä tapauksessa, että maksu suoritetaan määrääjän umpeutumisen jälkeen. Viivästyskorke on yleensä sama kuin Euroopan keskuspankin maksuvalmiusluoton korko lisättyinä kolmella prosenttiyksiköllä.